

1ste bach Rechten

Politieke en Institutionale geschiedenis van B en NL

Prof. Van Goethem - Chronologische Overzicht

quickprinter
Koningstraat 13
2000 Antwerpen
www.quickprinter.be

Geschiedenis in de tijd

Deel I

Hoofdstuk 1 :Territoriale vorstendommen (11^e - 14^e eeuw)

❖ Karolingische feodaliteit

- Karel de Grote (8^e-9^e eeuw): graaf
- Lodewijk de Vrome (dood in 840)
 - Feodaliteit verzwakt

❖ Heropleving feodaliteit rond 1000

- Tweede feodaliteit

❖ Middeleeuwse feodaliteit

- **11-14^e eeuw:**
 - Vorsten meer rechter dan bestuurder
 - Ontstaan van parlementarisme en constitutionalisme
- **11^e eeuw:** graven reisden rond in VI om de orde te handhaven, zeer gruwelijke straffen om anderen af te schrikken
- **12^e eeuw:**
 - Schuldaansprakelijkheid > daadaansprakelijkheid (invloed van de kerk), andere straffen (bedevaart bv)
 - Stad: meer vrijheid + relatieve gelijkheid
 - Curia: vorst advies geven, hoogste gerechtshof
- **1200:** afschrikingspolitiek verdwenen, rechters waren sterk gebonden aan wettekst bij vaststellen van de strafmaat
- **13e eeuw:** curia ondergaat transformatie
 - Curia in consilio: regeert
 - Curia in parlamento: spreekt recht
 - Curia in compotis: financieel beheer
- **1300:** afschrikking neemt terug toe
- Van accusatoir naar inquisitoir strafrecht (**13^e-14^e eeuw**)
 - **1384 : Filips de Stoute** (huwelijkspolitiek)
 - Ambtshalve vervolging
 - Openbare aanklager
 - Komt traag op gang (vorstelijk gezag was niet sterk genoeg)
 - Logisch denken, op zoek naar de waarheid
 - Volksjury (verdwijnt op het Europese platteland)
 - Geheim onderzoek
 - Middeleeuws proces ontspoorde al snel (foltering)
- **14^e eeuw:** rechtbank zondert zich af: Raad van Vlaanderen (in Gent)

Hoofdstuk 2 : De (Zuidelijke) Nederlanden (14^e – 18^e eeuw)

- 15^e eeuw:
 - **1404: Jan Zonder Vrees** (geen territoriale uitbreiding, wel vervreemde Bourgondische koninkrijk zich van het Franse)
 - **1419: Filips de Goede**
 - Zeventien Provincies (= ongeveer huidige België en Nederland, zonder Prinsbisdom Luik) door overlijdens + Brabant-Limburg en Henegouwen-Holland-Zeeland verworven)
 - Centralisatiepolitiek
 - Hij leefde lang en had maar 1 wettige zoon bij zijn overlijden (dus rijk moest niet worden opgedeeld) → eenheidsgevoel
 - **1435:** meer juristen, rechterlijke afdeling splitst zich af van de Hofraad en wordt de Grote Raad
 - **1467: Karel de Stoute**
 - **1473:**
 - financieel beleid splitst van Hofraad (alleen politiek wordt nog in de Hofraad bepaald), het wordt nu de Geheime Raad genoemd
 - Parlement van Mechelen (= een Grote Raad)
 - Centrale ligging in Bourgondische Nlen
 - Noch VI, noch Brabants
 - Opsplitsing tussen Bourg en NI deel
 - Personeel meestal Bourgondiërs, maar toch was Parlement enkel voor Nederlanden bevoegd
 - Onpopulair bij bevolking
 - **1477:**
 - **Maria van Bourgondië en Filips de Schone** (zoon van haar en Maximiliaan van Oostenrijk)
 - Groot Privilege:
 - aparte financiële kamer verdween
 - afschaffing van Parlement van Mechelen, in de plaats terug een rondreizende Grote Raad (tweetalig en paritair), daarna gevestigd in Dyon
 - **1487:** Max. voert Raad van Financiën in
 - Pijnbank (tot 18^e eeuw)
 - Universiteit in Gent
 - Hoger beroep wordt mogelijk
 - Staten-Generaal
 - Bijeenroepen door de vorst
 - Belangrijke beslissingen nemen

- **Tot 16^e eeuw:**
 - **1504:** Grote Raad def in Mechelen gevestigd (wel afgeschaft in 1795, bij Fr annexatie)
 - Zeer strenge lijfstraffen (ook doodstraf)
 - **1515: Karel V**
 - **1549:** Pragmatieke sanctie: Nederlanden zijn 1 ondeelbaar geheel
 - Verzwakte positie van de steden
 - **1531:**
 - 3 collaterale raden: (belangrijkste organen van centraal bestuur, blijven tot einde AR)
 - Raad van Financiën
 - Raad van State
 - Kroonraad, louter adviserende bevoegdheid
 - Uit adel samengesteld, later ook juristen
 - Bevoegdheid:
 - Grote en belangrijke aangelegenheden
 - Algemene regeringsbeleid
 - Oorlog en vrede
 - Verloor onder Filips II veel macht ten voordele van Geheime Raad
 - Word later vervangen door Jointe (1725)
 - Geheime Raad
 - Harde kern van oude Hofraad
 - Vooral uit juristen samengesteld
 - Normatieve macht
 - Bevoegdheden:
 - Wetgevend
 - Administratief
 - Gerechtelijk
 - Soevereiniteitsrechten
 - **1555-1598: Filips II**
 - Godsdienstkwestie (van rooms-katholicisme naar protestantisme)
 - Houdt geen rekening met de adel (Karel V deed dat wel)
 - Hervormt kerkelijke organisatie
 - Economische crisis

- **1577-1585:**
 - opstand tegen Spaanse bewind olv Willem van Oranje (Eedverbond der Edelen: hoge en lage adel in militante oppositiegroep)
 - Fillips II stuurt Spaanse troepen olv Alva, Margareta van Parma trekt zich terug als landvoogdes, Alva krijgt militaire en politieke macht over de Nlen
 - **1576:** pacificatie van Gent
 - **1579:** Unie van Atrecht ←→ Unie van Utrecht (opstandelingen met kerngebied: Holland, Zeeland, Vlaanderen en Brabant)
 - **1581:** Placcaet van Verlaetinghe = opstandige gebieden onafhankelijk verklaard door Willem van Oranje
 - **1583-1585:** Vlaanderen en Brabant werden her veroverd, maar verder kwam Alexander Fernese niet, want hij werd niet meer gesteund door Spanje. Spanje wou leger inzetten in oorlog tegen Frankrijk en Engeland.
 - **1588:** Noordelijke Nederlanden werden soeverein, republiek, basis was tekst van Unie van Utrecht
 - **1598:** Akte van Afstand (Nederlanden soeverein, niet onvoorwaardelijk, als huwelijk van Isabella en Albrecht kinderloos zou blijven, gaan de Nlen terug naar Spanje)
- **17^e eeuw:**
- **1609:** wapenstilstand, Twaalfjarig Bestand, vrede tot 1621
 - **1621:** huwelijk was kinderloos gebleven, Nlen weer nr Spanje
 - **1628:** Eng: Petition of Right: allen gevangen nemen als er misdrijf is gepleegd
 - **1635:** verdrag tussen Fr en N Nlen om Zuidelijke Nederlanden te verdelen
 - **1648:** Verdrag van Westfalen (= Vrede van Münster), daarin werden Europese problemen geregeld, oa:
 - Spanje erkende scheiding tussen Noord en Zuid
 - Spanje erkende soevereiniteit van de Republiek der Verenigde Provinciën (Fr erkende regeling niet en bleef Z Nlen aanvallen)
 - **Reconquista:** barok en contrareformatie omhoog, intellectuele peil daalt (van 1585 tot 1795), massale uitwijking naar Nederland
 - **1679:** Eng: Habeas Corpus Act: arrestant binnen 3 dagen voor rechter
 - **1689:** Eng: Bill of Rights: scheiding macht parlement en koning

- **Mercantilisme:** in Fr, overheid krijgt belangstelling voor economisch beleid, rijkdom zou toenemen en vorst zou rijker worden door meer belastingen te heffen
 - **Engeland:** parlementaire monarchie ← → Europa: 16^e-17^e eeuw: absolute monarchie
- **18^e eeuw:**
 - **1713:** Vrede van Utrecht
 - **1714:** Eng: Hannoverdynastie:
 - Koninklijk veto raakt in ongebruik
 - Uitvoerende macht in handen van zelfstandig kabinet onder Eerste Minister + ministeriële bevoegdheid
 - Meerderheidsprincipe in parlement
 - Rijksfinanciën gescheiden van koninklijk inkomen
 - Persvrijheid
 - Rechterlijke macht werd onafhankelijk
 - **1715:** Barrièretractaat
 - Z Nlen gingen naar Oostenrijkse Habsburgers
 - Fr kreeg gebieden ten zuiden van huidige belg-fr grens
 - Ned Rep kreeg garanties tegen Fr (forten in Z Nlen, Zuiden betaalde voor vreemde troepen,..)
 - **1725:** Jonte
 - Soort ministerraad
 - Vervangt Raad van State
 - Instelling los van de Collaterale Raden
 - **1740-1780: keizerin Maria Theresia**
 - periode van vrede
 - groeiende welvaart, opleven van intellectuele en culturele leven
 - **Verlichting:** nieuw wereld- en mensbeeld
 - Adel en clerus op zelfde wijze als gewone volk belast
 - **1780-1790: Jozef II**
 - **1781:** Tolerantie-edict: alle godsdiensten kregen zelfde rechten
 - **1782:** klooster waar men alleen maar bidt, werden ontbonden
 - **1786:** alle parochiekermessen op 1 dag (volk zeer ontevreden)

- **1787:**
 - vaardigde 2 edicten uit, leidde tot Kleine Brabantse Omwenteling, ze werden ingetrokken
 - 3 strekkingen:
 - Statisten (conservatieven)
 - Vonckisten (progressieven)
 - Extremisten
- **1789:**
 - revolutie: Brabantse Omwenteling: Z Nlen riepen onafhankelijkheid uit, geen enkel land erkende dat
 - integrisme en fundamentalisme als reactie op Fr Rev
- **1790:** Oostenrijk veroverde hen
- **1792-1793:** Fr verovering
- **1793:** Franse Grondwet, 35 art.
- **1793-1794:** terug Oostenrijkse verovering
- **1794-1795:** tweede Fr bezetting
- **1795:** annexatie van Z Nlen en Prinsbisdom Luik door revolutionaire Fr (tot 1814) → einde AR
- **1798:** Boerenkrijg:
 - Opstand van Vlaamse platteland door:
 - Kerkpolitiek
 - Verplichte legerdienst
- **1797:** Vrede van Campo Formio: Keizer van Oostenrijk erkent annexatie
- **1799:** Staatsgreep van Napoleon

Hoofdstuk 3 : Van Ancien Régime naar Nieuwste Tijd

- ❖ **18e eeuw:** nieuwe denkbeelden
 - Montesquieu: scheiding der machten
 - Voltaire: alle mensen gelijk
 - Fr Rev = opruiming van oude tradities
 - Vernunftrecht:
 - Naturrecht
 - De Rede
 - Hugo Grotius, Samuel Pufendorf, Christian Thomasius, Christian Wolff